

(Radiologická) Válka jinými prostředky: Špinavá bomba na Ukrajině?

NI nationalinterest.org/feature/radiological-war-other-means-dirty-bomb-ukraine-206217

16. února 2023

Strach je mocnější než meč a jen málo věcí rozdmýchává strach jako špinavá bomba. Nemělo tedy být žádným překvapením, když Rusko obvinilo Ukrajinu z vybudování radiologického rozptylovacího zařízení (RDD), které možná připravilo půdu pro útok pod falešnou vlajkou. Manipulací s rozšířeným strachem z radioaktivity je takové zařízení mocnou zbraní teroru a Rusko jej přeměnilo na nástroj „války jinými prostředky“. Aby to bylo možné zvládnout, musí se také posunout příslušná chemická, biologická, radiologická a jaderná (CBRN) doktrína, aby se zdůrazňovalo informování veřejnosti a obnova krize.

Špinavý čin

Není žádným tajemstvím, že ruská vojenská strategie zahrnuje zaměření na ukrajinskou energetickou infrastrukturu s cílem zajistit, aby letošní zima zatížila ukrajinské obyvatelstvo. I když takové úsilí není ve válčení ničím novým, rozšíření jaderné energie na Ukrajině je činí jedinečným – a nebezpečným. V blízkosti jedné ze čtyř provozovaných jaderných elektráren v zemi došlo k těžkým bojům, přičemž raketa údajně přistála poblíž další. To vyvolalo v mezinárodním společenství poplach; následky jaderného zhroucení

by se mohly dostat daleko za ukrajinské hranice, jako tomu bylo během černobylské katastrofy v roce 1986. V důsledku toho bylo Rusko nuceno být kreativní při zaměřování se na jaderná zařízení.

Koncem října 2022 Rusko tvrdilo, že Ukrajina vyrábí špinavou bombu. Tweet ruského ministerstva zahraničních věcí jmenoval ukrajinské jaderné elektrárny a výzkumné reaktory jako zdroje nezbytných radionuklidů, přičemž nejpravděpodobnějšími složkami byly uran-235 a plutonium-239 – štěpné izotopy jaderné energie. Přestože ve srovnání s kobaltem-60 a stronciem-90, o kterých se zmiňovalo i ministerstvo zahraničních věcí, vyrábějí mizerné přísady pro špinavou bombu, strach byl hmatatelný na obou stranách. Ukrajina a Západ okamžitě protinárokovalyže Rusko je skutečným pachatelem a obviňuje je z uvažování o akci pod falešnou vlajkou, která riskuje jadernou eskalaci. Mezitím ruská státní média předváděla možné následky a okolní země se připravily na radiační incident. Ačkoli je z open source zpravodajských informací neprůkazné, zda Rusko skutečně zamýšlelo provést útok pod falešnou vlajkou, hrozba použití RDD k podněcování strachu a dosažení strategických vojenských cílů byla zbaběle kreativní.

Strašně účinná zbraň

Na rozdíl od jaderné zbraně, RDD neuvolňuje sílu jaderné fúze nebo štěpení. Spíše jednoduše rozptyluje radioaktivní materiál prostřednictvím konvenční výbušniny, čímž přidává složitost kontaminace k jinak běžnému problému. Potenciální útočník nemusí k sestavení takového zařízení překonávat náročnou proliferaci při získávání speciálního jaderného materiálu, natož pak zvládat jadernou fyziku. Teoreticky jim stačí radioaktivní zdroje a bomba.

Spíše než hromadné ničení se špinavá bomba zabývá především strachem. Když exploze rozšíří své kontaminanty, jednou koncentrovaný radioaktivní materiál se rozptýlí do poměrně širokého prostoru. Tím se sníží radioaktivita v dané oblasti, čímž se sníží dávkový příkon pro exponované osoby. V důsledku toho je výsledná

kontaminace obecně spíše dlouhodobým zdravotním rizikem než bezprostředním problémem, s několika výjimkami, jako jsou částice suspendované ve vzduchu. Je však pravděpodobné, že nevzdělaná veřejnost by toto riziko špatně charakterizovala, protože pouhá zmínka o radioaktivitě může vyvolat paniku. Tato radiofobie přetrvává napříč společnostmi, což ze špinavé bomby dělá silný nástroj teroru.

(Radiologická) válka jinými prostředky

Protože postrádá sílu a složitost jaderné zbraně, konvenční moudrost říká, že špinavá bomba je zbraní hromadného ničení chudáka.

Strategické mocnosti jako Rusko, jak příběh zní, se zajímají pouze o vysoce výkonná jaderná zařízení, která jsou důležitá pro odstrašení jejich nepřátel. Dokonce i teroristé by raději vlastnili improvizované jaderné zařízení (IND), protože ničivá síla je o mnoho řádů vyšší.

Takovým scénářem je děj Toma Clancyho *The Sum of All Fears*, ve kterém teroristé odpálí IND, aby se pokusili zatáhnout Spojené státy a Rusko do jaderné války.

Takové dogma však nedokáže vysvětlit geopolitické a vojenské posuny, které vytlačily válečné boje do hraničního prostoru. Zatímco revizionistické mocnosti jako Rusko zpochybňovaly svou schopnost porazit Západ v konvenčním boji, sledovaly, jak se západní armády potýkají s protipovstaleckými operacemi v globální válce proti terorismu. Berouce na vědomí úspěchy nestátních aktérů v tomto konfliktu, upravili do své vojenské doktríny nepravidelné strategie, včetně zbrojení strachu. Tento fenomén popisuje David Kilcullen v knize *The Dragons and the Snakes: How the Rest Learned to Fight the West*, který argumentuje: "Hadi se naučili bojovat jako draci a draci nyní bojují jako hadi." Proto, jak se válka vyvinula do své čtvrté generace, bylo jen otázkou času, kdy hrozící použití špinavé bomby bude provedeno strategickým způsobem.

Samozřejmě, pokud jde o radiologické noční můry, Ukrajina má historii. Severní Ukrajina byla místem černobylské katastrofy, která měla za následek přibližně 30-50 rychlých úmrtí (v závislosti na zdroji), statisíce přemístění a trvalou rozsáhlou kontaminaci. Tato událost byla dokonce uváděna jako faktor rozpadu Sovětského svazu a zanechala nesmazatelnou stopu v paměti obyvatelstva. Takže pokud jde o radioaktivitu, strach na Ukrajině je viscerální.

Správa nepořádku

Vývoj radiologického rozptylovacího zařízení ve strategickou zbraň vyžaduje, aby odborníci v oblasti CBRN na celém světě přehodnotili tuto hrozbu, zejména pokud jde o krizové řízení. I když je špinavá bomba tradičně kategorizována jako zbraň hromadného ničení, je ve skutečnosti zbraní strachu. Jako takové jsou potenciální dopady převážně psychologické, ekonomické a politické, na rozdíl od destruktivních, což je činí ideálními pro nepravidelné válčení. Institucionální znalosti by měly být upraveny tak, aby to odrážely, zejména v oblasti informování veřejnosti a obnovy incidentů.

Pokud jde o informování veřejnosti, prioritou by mělo být silné zasílání zpráv a vzdělávání, a to jak vlevo, tak vpravo od boomeru. Respondenti CBRN a bezpečnostní úředníci by měli vyvinout robustní plány zasílání zpráv pro boj s radiofobií, která může paralyzovat společnost. To vyžaduje důvěrné pracovní vztahy s odborníky na veřejné informace, které by měly být podporovány v dostatečném předstihu před incidentem, aby byla zajištěna účinná krizová komunikace. S rostoucí prevalencí informační války bude tato akce stále důležitější pro všechny aspekty řízení následků CBRN.

Pokud jde o zotavení, mělo by se mu během incidentu RDD věnovat co nejdříve značnou pozornost, protože to bude zásadní pro omezení dlouhodobých sociálních a ekonomických dopadů. Veřejnost se ze strachu bude mít na pozoru před jakýmkoliv pokusem o úklid a bude požadovat jeho úplné dokončení. Jak však odborníci v oboru chápou,

úplnost je obecně relativní a těžko uchopitelný cíl a může být velmi nákladný. Ve spojení s veřejnou komunikací by proto mělo být včasným zvážením oživení.

Závěr

Strach je zbraň, kterou lze strategicky použít. Berouce toto na vědomí, revizionistické mocnosti jako Rusko přijaly nepravdivé strategie boje proti Západu. Protože radiologické rozptylovací zařízení hraje na masovou radiofobii, je pro tento účel ideální. Jako takové není šokující, že Rusko tvrdilo, že Ukrajina vyvíjí jeden, potenciálně na podporu jejich vlastní akce pod falešnou vlajkou. K řešení tohoto vývoje špinavé bomby ve zbraň „války jinými prostředky“ musí komunita CBRN upřednostňovat informování veřejnosti a obnovu po katastrofě.

Robert T. Wagner je hlavním odborníkem na problematiku zbraní hromadného ničení ve společnosti Octant Associates, kde podporuje Agenturu pro snižování hrozeb obrany. Je držitelem magisterského titulu v oboru bezpečnostních studií na námořní postgraduální škole a je celostátně registrovaným zdravotníkem.

Obrázek: 3D vykreslování ruské jaderné hlavice. Shutterstock.